

Атестаційні матеріали

вчителя початкових класів
спеціалізованої школи №64

м. Києва

Плешко Валентини Василівни

2023р.

З досвіду роботи вчителя

«Критичне мислення як засіб формування та розвитку творчих здібностей молодших школярів»

Плешко Валентина Василівна

Київ - 2023

Зміст

1. Вступ.....	4
2. Основна частина.....	6
2.1. Теоретичний розділ.....	6
2.2. Практичний розділ (розробка уроку).....	10
3. Висновки.....	22
4. Список використаної літератури.....	23

1. Вступ

Зміни, які відбуваються в сучасному українському освітньому середовищі і віддзеркалюють тенденції розвитку світової освіти, вимагають від вчителів переорієнтації навчально-виховного процесу на забезпечення умов формування учня-громадянина розвинутого демократичного суспільства, якому притаманна динаміка соціального прогресу, прискорене зростання інформаційного потоку.

Щодня перед нами виникає море проблем. Деякі з них неважливі, а деякі мають важливий вплив на наше життя і свідомість. Нас атакують так багато проблем, що неможливо одразу прийняти ідеальне рішення одразу. Та існує багато технік, які допоможуть поліпшити шанси. І особливо ефективною технікою є критичне мислення. Це спосіб підходу до проблеми, що дозволяє нам проаналізувати ситуацію, виявити приховані проблеми і прийняти правильне рішення. В таких умовах пріоритетними стають здатність і готовність людини аналізувати отриману інформацію, перевіряти і переосмислювати її, самостійно встановлювати істину, приймати рішення і аргументовано захищати свою позицію. Вкрай необхідним стає вміння мислити гнучко, динамічно і самостійно. Ці завдання є актуальним на кожному етапі шкільної освіти, а її початкова ланка є фундаментом формування критичного мислення. Йдеться про виховання інтелекту творчої і незалежної особистості, здатної на критично-конструктивне бачення себе, навколишнього світу і своєї ролі в ньому. Критичне мислення є не тільки наслідком демократичного способу життя, але й чинником його формування. НУШ має відігравати важливу роль, допомагаючи молодим людям стати поінформованими, активними, самостійними і творчими особистостями, здатними адаптуватися до стрімких змін у світі. Формування такої особистості вимагає нових підходів до навчання. Наскрізними компетентностями НУШ є: критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, вирішувати проблеми. Іншими словами, учні мають стати тими, хто критично мислить і вчиться.

„ Життя – вічна наука”, – говорить народна мудрість. Реалії сьогодення ще раз підтверджують це. Великі соціальні зміни впливають на школу, вчителя і ставлять перед ними завдання нового змісту. Надто складно передбачити майбутнє наших дітей, покладаючи на школу завдання забезпечити їх знаннями на все життя. Нестабільність світу, інтенсивність соціально-економічних і технологічних змін зумовлюють потребу вчитися впродовж життя. Тому в сучасній школі головне завдання вчителя – не накопичення дитиною інформації, а засвоєння нею інтелектуальних технік, які є складовими культури і невід’ємною частиною змісту освіти. Головним у навчанні має бути інтерес, розвиток пізнавальної активності школярів, формування в них позитивного ставлення до навчання і результатів своєї праці.

Критичне мислення допомагає нам навчатися завдяки тому, що ми бачимо, чуємо, відчуваємо на смак, нюхаємо, торкаємося, робимо, і вчить вдумливо читати, висловлювати думки вголос та на папері, формує самооцінку й самоповагу. Учням подобаються ті види навчальної діяльності, які дають їм матеріал для роздумів, можливість виявляти ініціативу та самостійність, потребують розумового напруження, винахідливості та творчості. Кожна дитина має до чогось певні здібності. Завдання вчителя – відшукати найменші пагінці таланту дитини і розвивати їх. Адже в майбутньому трудовому житті учням стануть у пригоді міцна пам’ять, гостре око, хороший смак, образне мислення. Ще Конфуцій говорив: „ Навчання без міркування – марна праця”. Головне пам’ятати, що критичне мислення – це не критика недоліків, а вміння визначити проблему і виробляти оптимальну стратегію її розв’язання.

2. Основна частина

2. 1. Теоретичний розділ

Критичне мислення – це здатність людини самостійно аналізувати інформацію, вміння бачити помилки або логічні порушення у твердженнях однокласників, аргументувати свої думки, змінювати їх, якщо вони неправильні, розпізнавати пропаганду. Потрібно мислити і до того ж самостійно. Не помиляється лише той, хто нічого не робить. Якщо людина мислить, приймає рішення і виконує їх, вона може помилятися. Помилка стає лише одним з варіантів навчання, а негативний результат сприймається теж як результат, який допомагає у пізнанні світу. Він анітрохи не гірший, ніж позитивний. Учні так само ставлять собі певні цілі, але по-іншому реагують на їх досягнення або провали. Досягнення мети не породжує творчої депресії. Коли ж мета не досягається, то переглядаються і коригуються методи її досягнення. Тому технологія розвитку критичного мислення повністю співзвучна з інноваційним навчанням. Вона ґрунтується на творчому партнерстві учителя й учня і орієнтована на розвиток в школярів аналітичного підходу до будь-якого навчального матеріалу, що сприяє розвитку творчого та критичного мислення.

Важливою характеристикою технології є те, що в ній представлено систему роботи на двох рівнях. З одного боку, необхідно опрацювати програмовий матеріал, зміст того чи іншого предмета, а з іншого – треба вчити школярів учитися, показувати їм, у чому полягає, як здійснюється процес набуття знань. В технології значна увага приділяється формуванню вміння розмірковувати про те, як відбувається цей процес, вміння мислити про своє мислення. Саме це робить учнів мислячими людьми, які здатні сприймати нові ідеї, усвідомлювати їх і застосовувати на практиці. Методи і прийоми, які застосовую на своїх уроках, можуть суттєво посилити формування й розвиток компетенцій, пов'язанні з потребою та вмінням здобувати, аналізувати та застосовувати інформацію; з необхідністю брати на себе відповідальність, спільно приймати рішення.

Робота в групах пробуджує бажання брати хоч маленьку участь у роботі колективу. Учні починають думати, аналізувати, висловлюватись. Вони знаходять у своїх маленьких голівках такі зернини, які дадуть паростки майбутньому врожаю. Повага до думки однокласника, незважаючи на те, правильна вона чи ні, дає можливість бути почутим, бути зрозумілим. А якщо немає осуду чи висміювання з боку вчителя й однокласників, то це стимулює до переосмислення або повної зміни своєї думки. Часто тему уроку учні визначають і формулюють самі на основі самостійно зроблених висновків. Вони не бояться припуститися помилки, бо бажання самому виправити її домінує над страхом. Таким чином формується критично мисляча особистість. Розвиток критичного мислення – мета довготривала. Початкова школа – це лише перший крок на шляху до цієї мети.

Надалі буде надано короткий опис найбільш поширених, стратегій критичного мислення, які можна використовувати на уроках для покращення навчального процесу.

Стратегія „ Кубування ”.

Кубування є методом навчання, який полегшує розгляд теми з різних сторін, один із методів навчання, що полегшує всебічний розгляд теми. Слід провести через кубик слово. Це може бути літературний термін, визначення або якась інша назва. Дуже важливо кубування застосовувати до того, що вже добре відомо учням. Його можна використовувати на стадії актуалізації чи рефлексії. Цей підхід передбачає використання кубика із написаними на кожній грані вказівками щодо напрямку мислення або письма.

Наприклад, можливі такі вказівки на гранях куба:

1. Опиши це (колір, форма, розміри).
2. Порівняй це (на що це схоже? від чого це відрізняється?).
3. Підбери асоціації (про що змушує думати? що спадає на думку?).
4. Проаналізуй це (скажіть, яким чином це зроблено? ви це знаєте? ви можете це вгадати?).
5. Як його використати (знайти застосування; яким чином це можна застосувати?).

Запропонувати аргументи „ за” або „ проти” цього (що в ньому доброго чи поганого? займіть певну позицію, використайте повний діапазон аргументів).

Стратегія «Сенкан»

Сенкан – це форма вільного вірша з п'яти рядків, що синтезує інформацію, яку отримали під час вивчення нового матеріалу. Цей вид роботи використовується як інструмент, щоб спонукати учня до розмірковування над темою.

Сенкан - це п'ятирядковий неримований вірш із 11-12 слів, який складається за такими правилами:

1-ий рядок – тема (іменник, який є темою сенкану);

2-ий рядок – записується два слова, прикметники, які є означеннями теми;

3-ий рядок – дія (з дієслова), пов'язані з темою;

4-ий рядок – фраза з чотирьох слів, яка виражає ставлення до теми, висловлюється розуміння теми;

5-ий рядок – записується одне слово, іменник – синонім (висновок) до теми.

Учням можна запропонувати формулу діяльності зі складання сенкану.
Тема (іменник).

Опис (два прикметники).

Дія (три дієслова).

Відношення (фраза-чотири слова).

Перефразування змісту (одне слово).

Стратегія «Читаємо та запитуємо»

Запитання – це форма мислення, в якій виражена потреба в інформації. Мислення високого рівня – вміння ставити питання по суті. Саме з метою розвитку критичного мислення треба навчити дітей ставити питання, які своєрідною «потаємною лабораторією процесу пізнання». В.О.Сухомлинський неодноразово підкреслював, що досвідчений учитель робить усе, щоб у дітей виникли запитання, щоб вони вміли запитувати про те, що їх цікавить.

«Добивайтесь того, - радив відомий педагог, щоб учні ваші побачили, відчули незрозуміле – щоб перед ними постало запитання. Якщо вам удалося цього досягти, - маєте половину успіху». Школа повинна вчити дитину не лише відповідати, вона має навчити учня запитувати, оскільки вміння запитувати – це здатність відділяти відоме від невідомого, визначати об'єкт пошуку, це інструмент, за допомогою якого учень пізнає світ. Ефективному формуванню вміння запитувати сприяють вправи на відгадування за допомогою запитань предмета, задуманого вчителем. Вчитель каже: «Відгадайте предмет, який я задумала. Для цього ви

повинні поставити мені декілька запитань, які допоможуть вам відгадати цей предмет». Необхідно вчити учнів запитувати про суттєві ознаки предмета, стежити за тим, щоб кожне наступне запитання звужувало рамки пошуку. Вчитель має привертати увагу учнів до тих запитань, які мають пізнавальне значення.

Стратегія « Кероване читання або читання з передбаченням»

Після ознайомлення з назвою тексту, його автором перед читанням ставимо учням питання, які дозволяють зробити припущення, про що саме буде текст (учні можуть висловлюватися, працюючи у парах чи групах). Текст розділяється на частини, і далі читати його учні будуть частинами. Зупинки бажано робити на найбільш цікавих місцях, щоб створити таємничу ситуацію очікування. Після читання це передбачення аналізується.

Учні навчаються розуміти текст, робити припущення, міркувати над змістом, порівнювати та оцінювати його. На дошці креслять таблицю і заповнюють її в ході читання. Прочитавши заголовок, учні роблять перше припущення, а вчитель записує його в таблицю. Далі читають першу частину тексту, відповідають на питання: „ Що відбулося? ” Пізніше обговорюють, які припущення були правильними (якщо треба, то зачитують докази з тексту).

Можна пропонувати передбачення:

1. за прислів'ями;
2. за загадками;
3. за малюнком;
4. за ключовими словами;
5. за назвою твору.

2.2. Практичний розділ

Розвиток зв'язного мовлення

Урок - гра

«Зима – зимонька прийшла!»

Мета: навчальна: поглибити знання про зиму, її ознаки, повторити назви зимових місяців; застосовувати набуті знання, уміння та навички у процесі виконання завдань.

розвивальна: розвивати мовлення, фонематичний слух, пізнавальну активність, мислення, вміння концентрувати увагу, класифікувати, систематизувати на наочній і вербальній основі, кмітливість, аналітичне мислення.

виховна: виховувати любов до природи, спостережливість, взаємоповагу, інтерес до навчання.

Обладнання: телевізор, ноутбук, аудіо запис, роздатковий матеріал.

Форма заняття: гра.

Хід уроку

I. Організація учнів до уроку

1. Читання вчителем вірша-загадки про зиму.

Одяглися люди в шуби,

Натопили добре груби.

Білки гріються в дуплі,

Миші – в норах у землі.

Сплять ведмеді в теплих лігвах,

Сосни в інею застигли,

І під кригою на дні

Сплять у річці окуні.

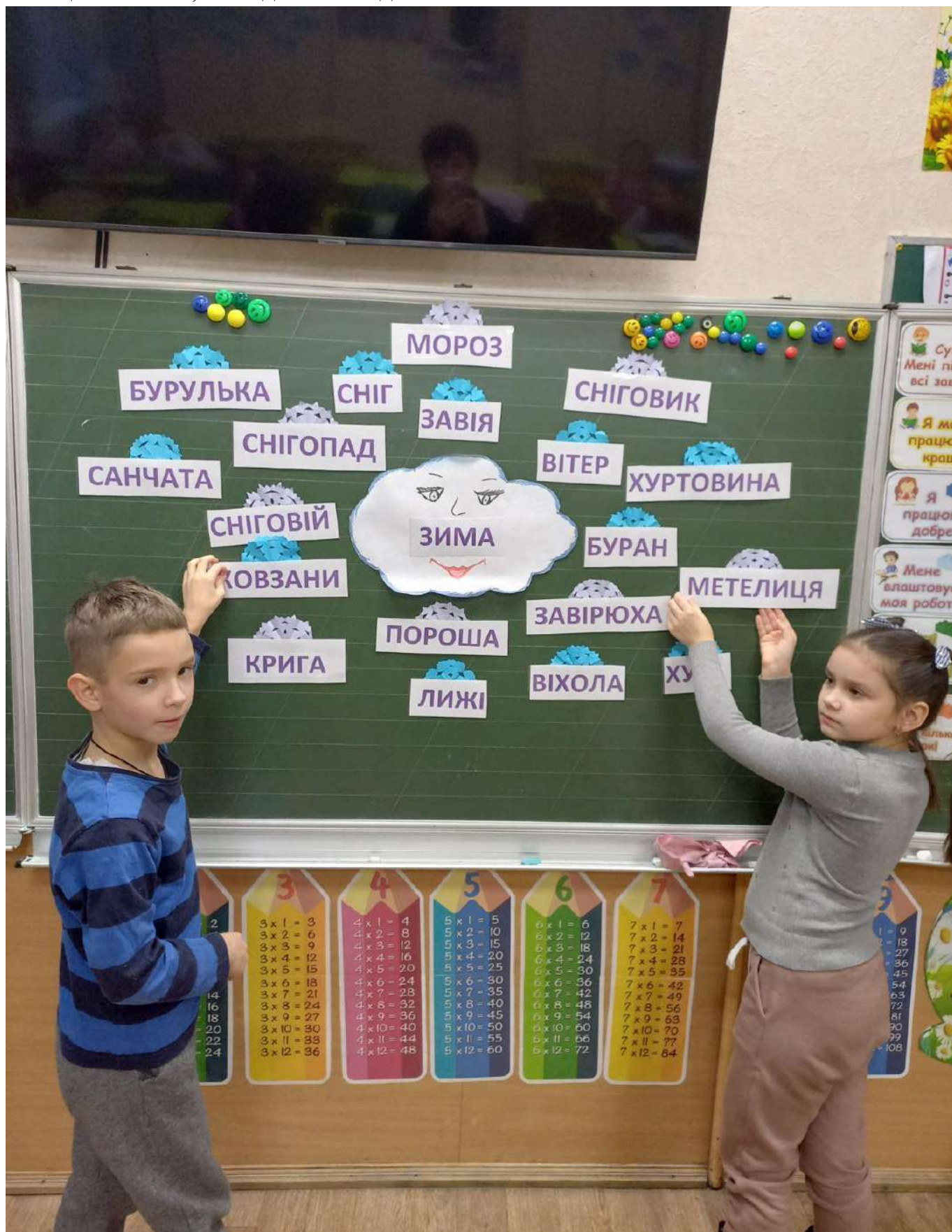
- Що це за пора року? (зима)

II. Повідомлення теми уроку.

III. Робота над темою

- Отже урок ми присвяtimo нашій красуні зимі.

1. Гра «Хмара слів» Ой налетіла хмара і посипалися сніжинки, а на сніжинках цікаві слова, які відносяться до слова зима.

2. А талісманом нашого уроку сьогодні буде сніжинка.

Гра « Так чи ні ? »

- У складі сніжинки є повітря? (так)
- Сніжинки мають шестикутну форму ? (так)
- Є однакові сніжинки? (ні)
- За час свого падіння сніжинка змінює свою форму? (так)
- Як ви думаєте, взимку холодно через сніжинки? (так)
- Сніжинка співає? (так)
- У сніжинки є особистий музей? (так)

Перегляд відео. (ще раз питання)

1. Сніжинки на 95% складаються із повітря. Саме тому, вони не квапно падають на землю, немов кружляють у повільному танку.
2. Те, що сніжинка має в своїй структурі повітря, пояснює її білий колір. Світло відбивається від кристалів льоду, тому ми і бачимо цю зимову красу сріблясто – білою.
3. Діаметр сніжинок сягає від одного до декількох міліметрів.
4. Найбільш природною є форма сніжинок, що мають шестикутну симетрію.
5. У світі не існує двох однакових сніжинок. За певних температурних умов сніжинки тануть і кристалізуються заново. Через це утворюються змішані форми. За час свого падіння, форма сніжинок може кілька раз змінюватися.
6. А чи замислювалися ви над тим, чому взимку так холодно? Це через всі пухнасті сніжинки... Сніг відбиває від земної поверхні 90% світла, не даючи їй прогрітися.
7. При падінні у воду сніжинка «співає», створюючи дуже високий звук, який нечутний для людського вуха. Але риби його прекрасно чують, і дуже не люблять.
8. В Японії є музей сніжинок.

3. Складання сенкану

Сніжинка

Кришталева, вигадлива

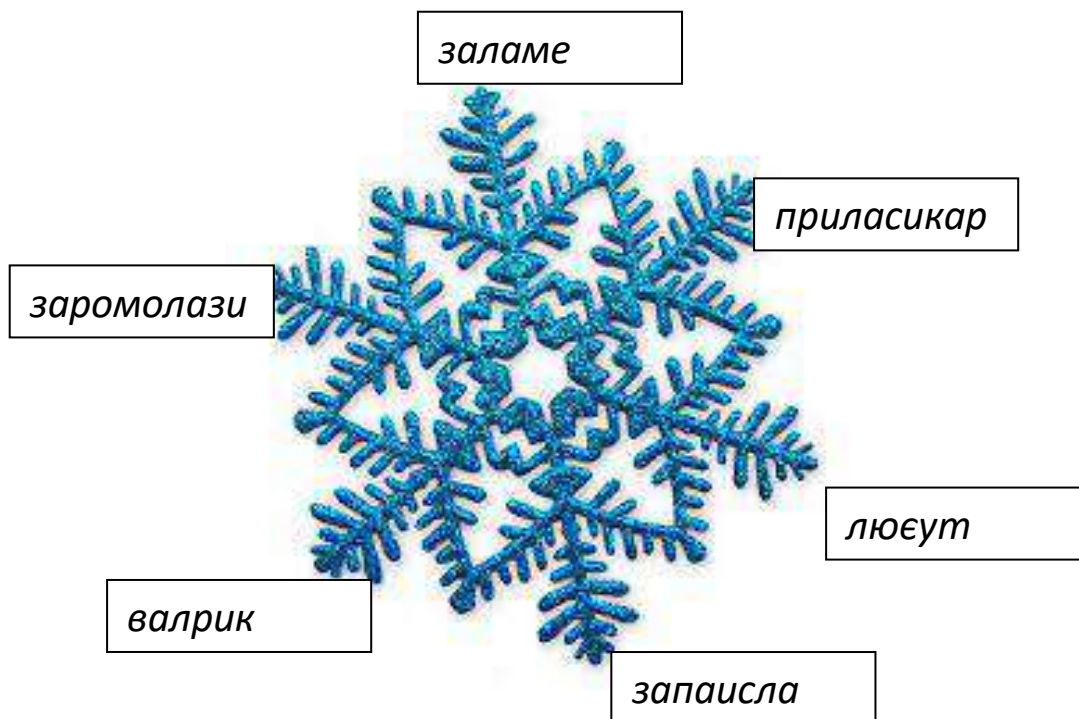
Летить, кружляє, падає

Вітер несе в далечінь.

Зірочка

4. Подивіться на сніжинку біля її вершин записані слова. Але вітер подув і букви розсипались. Спробуйте розшифрувати слова.

□

(Замела, заморозила, вкрила, засипала, лютує, прикрасила.)

5. Вправа «Три сніжинки». (Розрізані зображення сніжинок з написом назви місяця.)

- Діти, а скільки місяців має зима?

Давайте пригадаємо як вони називаються?

Місяць землю грудить

І хату сильно студить. (Грудень)

-Візьміть частинки сніжинки темно синього кольору і складіть назву місяцю

Вітри зі снігом все сікли

І назву місяцю дали. (Січень)

-Візьміть частинки сніжинки білого кольору і складіть назву місяцю

Місяць цей лютує,

Бо весноньку чує. (Лютий)

-Візьміть частинки сніжинки блакитного кольору і складіть назву місяцю

6. Гра «Додай слівце»

- За допомогою вірша ми опишемо зиму.

От випав сніг. Яка **обнова!**

Тоді зима така **чудова.**

Міста чистенькі, білі села –

Зима і радісна й **весела.**

Кружляють вальс сніжинки ніжні,

Зима пухка і **білосніжна.**

Вона буває і серйозна:

Суха, і вітряна й **морозна.**

А як насуне хмара сива,

Зима по – своєму **красива.**

А вранці іній – то обнова!

Яка зима у нас **казкова!**

Гілок од інею не видно,

Тоді вона , звичайно, **срібна.**

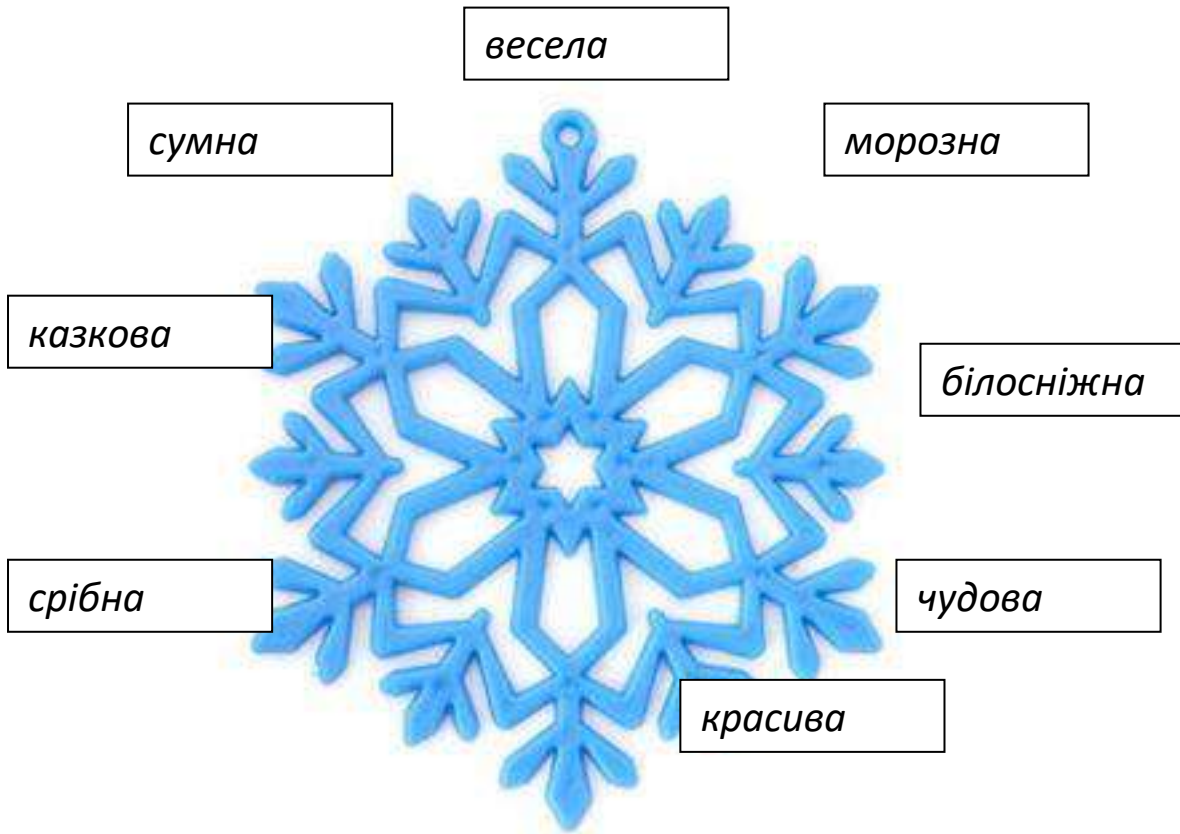
Зима буває вередлива:

То часом добра, то сварлива.

Яка ж зима? Яка вона?

Зима весела і **сумна!**

- Тож якими словами поет описав зиму?

- На які питання відповідають ці слова?

7. Про зиму написано багато віршів, в яких поети описують і передають настрій цієї пори року.

А які вірші знаєте ви?

(діти декламують вірші про зиму)

8. Релакс

- Красу природи описують не лише письменники, а й художники та композитори. Погляньте на картини, які написані художниками та прослухай композицію «Пори року. Зима» П. Чайковського

9. Відгадування загадок

1.) Я падаю на ваші хати.
Я білий - білий, волохатий,
Я прилипаю вам до ніг
І називаюсь просто...(сніг).

2.)Росте вона зимою
Донизу головою.
Тоненькою, прозорою,
Біло – голубою. **(Бурулька)**

3.) Сріблясті та легенькі
Казковою зимою.
Що за малі метелики
Кружляють над тобою? **(Сніжинки)**

4.) Прийшла до нас бабуся
У білому кожусі.

Поля причепурила –
Пухнастим снігом вкрила.
Відгадайте, хто вона,
Ця бабуся чепурна? **(Зима)**

5.) Хто малюнок на вікні
Уночі зробив мені. **(Мороз)**

6.) Узимку білим цвітом
Садок розцвів, як літом. **(Іній)**

7.) Яка вода у воді плаває? **(Крига)**

8.) Прозорий, мов скло,
Не вставиш у вікно? **(Лід)**

10. До нас на урок завітали Сніговички принесли з собою вітання і попросили відновити рівність.

$$\begin{array}{cccccc} 56 - 24 = 32 & 45 - 31 = 23 & 84 - 31 = 53 & 44 - 23 = 11 & 75 - 42 = 33 & 45 - 12 = 33 \\ 5 * - *4 = 32 & 4* - *1 = 23 & 8* - *1 = 53 & 4* - *3 = 11 & 7* - *2 = 33 & 4* - *2 = 33 \end{array}$$

11. «Шкарпетки».

- Діти збиралися погуляти і розкидали свої теплі шкарпетки, скільки діток збиралось на вулицю? (6)

12. Повторення правил поведінки на вулиці взимку.

Повторення правил безпеки під час зимових розваг

Не виходити на природу ковзану без дозволу дорослих, а ще краще бути у супроводі дорослих

Не штовхайте один одного, дотримуйтеся дистанції.

Не катайтеся з гірки, якщо спускається на проїжджу частину!

Спускайтеся по черзі.

Не зупиняйтеся на спуску, відходьте в бік.

Не грайте на дорогах!

Не робіть занадто тверді сніжки.

Не кидайте сніжки в обличчя та за камери одне одному.

- Ми вже тепло одяглись можна і прогулятися. Давайте закриємо очі і уявимо, що ми пішли з вами у зимовий ліс. Аудіо запис шум вітру у лісі.

13. Вправа «Дихання». Виконання дихальних вправ.

- Тепер діти скажіть, як шумить вітер? (Ш-Ш-Ш, С-С-С, У-У-У)

- Сядьте зручно. Спири рівні, плечі не піднімаємо робимо глибокий вдих через ніс – затримка дихання – повільний плавний видих із вимовлянням: «Ш – Ш – Ш, С-С-С, У-У-У».

14. Вправа «Дикі звірі».

Ми так з вами гарно шуміли як вітер, що аж звірята з лісу прийшли подивитися на нас, але вони дуже лякливі і тому заховалися. Подивіться уважно на картинку, яких звірів ви бачите? (Ведмідь, лось, олень, тхір, білка, заєць, вовк, лиса, їжак).
- Скільки їх? (9)

Фізкультхвилинка

У володарки Зими

Трішечки замерзли ми.

Грудень каже: «Пострибай!»

Січень просить: «Присідай!»

Встали — сіли, встали — сіли,

Розігріли наше тіло.

Лютий місяць нагадав:

Час нам братися до справ.

15. Гра «Знайди 5 відмінностей». (робота в групах)

- Діти дивіться поки ми шукали звірів мені вдалося зробити дві фотографії, але виявилось що вони різні, давайте знайдемо 5 відмінностей.

16. Але у лісі не тільки живуть звірі, але ще є пернаті друзі.

Завдання «Що їсть пташечка?»

17. Вправа «Вухо – ніс – щічки».

- Ми вже одяглись і пішли гуляти. Діти, а взимку коли ми гуляємо на вулиці, хто нас може щипати і кусати? (Морозець.)

- За що він нас щипає? (Щічки, ніс, вушка.)

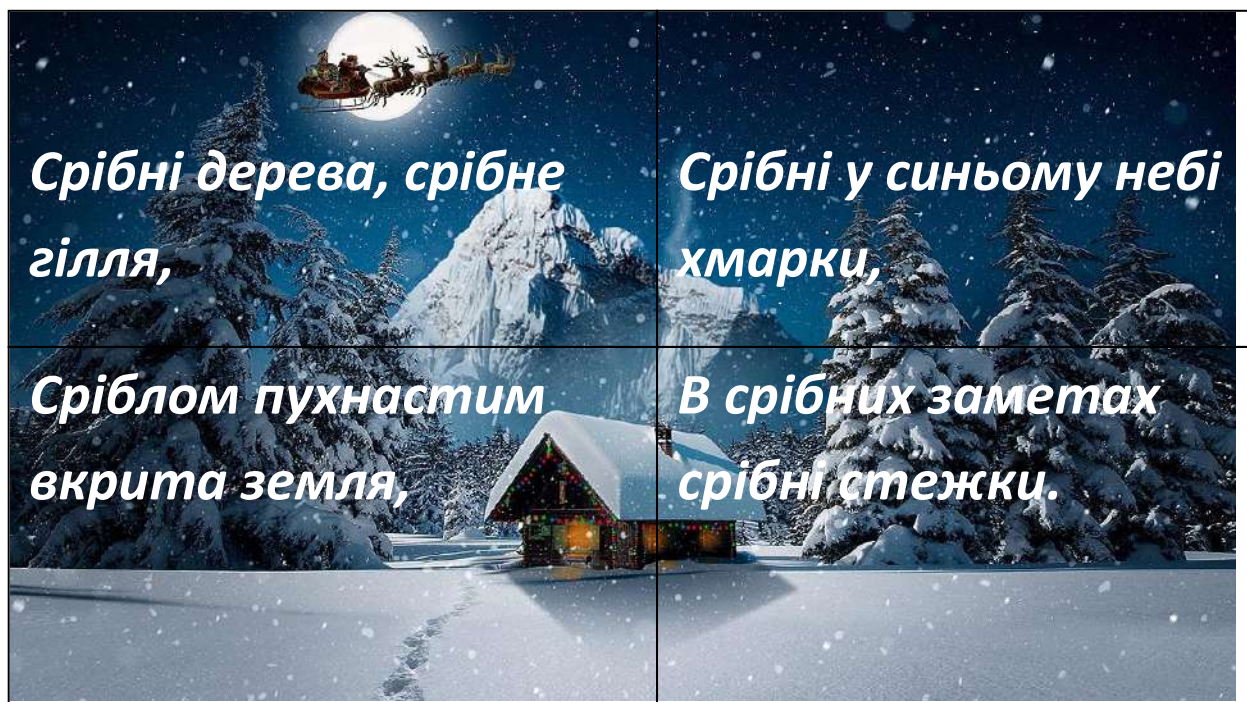
- Зараз пограємо з вами у гру «Вухо – ніс – щічки».

- За командою „Вухо” ви повинні схопитися за вухо, за командою „Ніс” – за ніс. Щічки- за щічки. Я виконую дії разом із вами, але якийсь час я «зроблю помилку». Ви повинні показувати тільки ту частину обличчя, яку назву я.

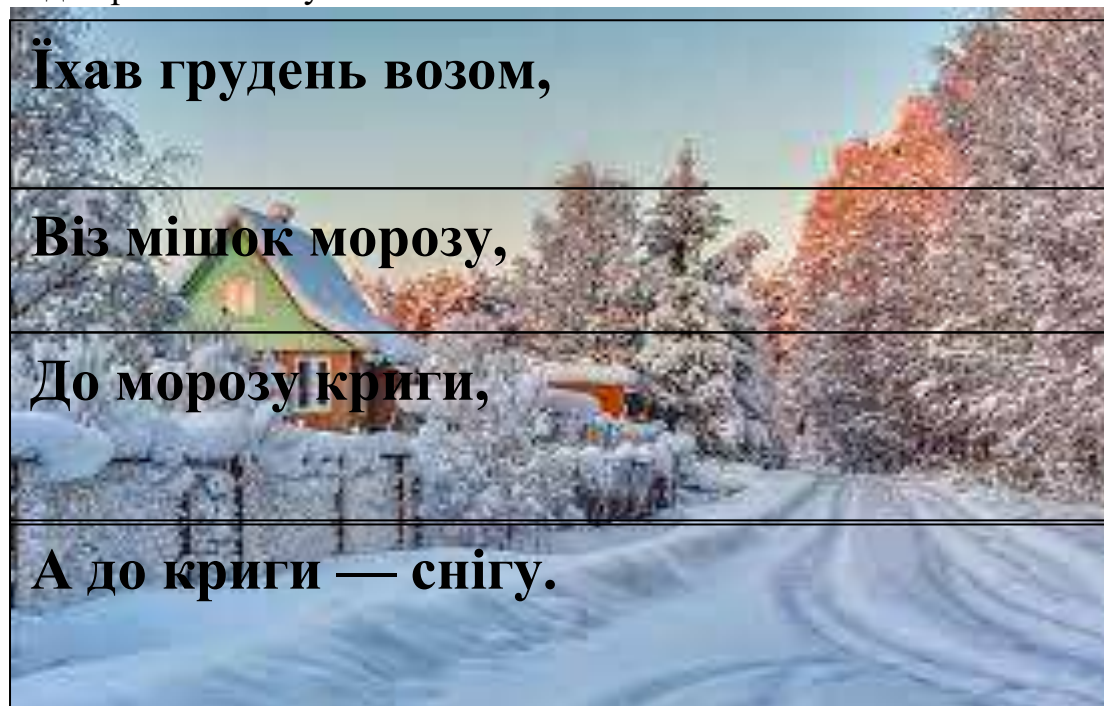
- Пощипав нас морозець час повертатися в клас. Закривайте очі на рахунок 1,2,3 ми знову опинимось у класі.

18. Скласти пазли та прочитати скоромовку.

1. Срібні дерева, срібне гілля,
Сріблом пухнастим вкрита земля,
Срібні у синьому небі хмарки,
В срібних заметах срібні стежки.

2. Їхав грудень возом,
Віз мішок морозу,
До морозу криги,
А до криги — снігу.

3. Притрусив сніжок стіг сіна
І санчата притрусив.
Уже снігу – по коліна,
А він сипле з усіх сил!

19. Віднови прислів'я

1. Багато снігу – багато хліба.
Зима засніжена – літо дощове.
2. Туман узимку опускається до землі- на відлигу.
Ворони каркають – на мороз.
3. Дим без вітру стелиться по землі – випаде сніг.
Лютий сухий і холодний – серпень спекотний.
4. Хмари йдуть низько – до потепління.
Хмари йдуть проти вітру – на сніг.
5. Вітер у січні зі сходу - несе добру погоду.
Прийшов грудень - приніс студень.
6. Січень – року початок, зими – середина.
Лютий лютує – красну весну чує

20. Вгадай предмет за ознаками

Білий, пухнастий, скрипучий, м'який — ... (сніг).

Злий, тріскучий, лютий, пекучий — ... (мороз).

Легка, ніжна, тендітна, срібляста — ... (сніжинка).

21. Понови вірш.

Ніжна сніжно-біла

На згори злетіла

Поки ніс її сюди,

Стала води.

Слова для довідок: зірка, рукав, краплею.

22. Розгадай зимовий кросворд.

23. Складемо з пазлів подаруночок для сніжинки.

24. Вправа «Мішок для діда Мороза». (робота в групах)

- Давайте допоможемо дідам морозам знайти їх мішки для подарунків.

- Все ми впорались із цим завданням дід Мороз полетів розносити подарунки.

IV. Підсумок уроку

- Про яку пору року ми сьогодні говорили?

- Що сподобалось?

- Пазлами покажіть, як вам було на уроці.

- Красу зими ще передають піснями. Давайте і ми з вами заспіваємо.

Пісня про зиму.

Подарунки від Сніговика.

3. Висновки

Технологія розвитку критичного мислення передбачає значно більшу самостійність учнів у навчанні. Завдання вчителя вбачається не в тому, щоб пояснювати матеріал, а в тому, щоб підготувати учнів до сприйняття нового. Технологія пропонує детально розроблену систему методів і прийомів, які дозволяють активізувати попередній досвід, наявні знання учнів. Далі учні мають працювати самостійно, обговорювати матеріал у парах, невеликих групах, розказуючи класу про результати своєї роботи. Роль вчителя у цьому процесі залишається дуже важливою. Він мусить допомогти учням повноцінно засвоїти матеріал, дбати про формування пізнавальної самостійності, не перебирати на себе розв'язання проблем, які неминуче з'являються в школярів у разі самостійного опрацювання матеріалу.

„Роби, як ми, роби краще нас” – ось девіз уроків з використанням технології критичного мислення. Створення ситуації успіху, віра в дитину та врахування її індивідуального стилю діяльності найбільш продуктивно впливає на мотивацію навчальної діяльності учнів, які згодом діють за сценарієм „переможця”. А саме: *„Я сьогодні кращий, ніж учора!”* Тільки таким чином можна забезпечити умови для повноцінного розвитку особистості, формування в неї творчого критичного мислення.

4. Список використаної літератури

1. © Нова Українська школа, 2017
2. <https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-tehnologii-rozvitku-kriticnogo-mislenna-v-osvitnomu-procesi-nus-4682.html>
3. Блог Методиста ВОМС Знам'янської РДА С.Шуляшкіної-Кулікової
- 4.Віртуальний кабінет РМО вчителів початкових класів району
- 5.Дистанційна академія TeachHub
- 6.Інтернет на користь
- 7.НУШ
- 8.Платформа На урок
- 9.Платформа Edera
- 10.Практичні прийоми
- 11.Prometheus - громадський проект масових відкритих онлайн-курсів